

Enskild motion

Motion till riksdagen: 2014/15:1487

av Andreas Norlén och Per Bill (M)

Bättre förutsättningar för enskild kapitalbildning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en strategi för att främja enskild kapitalbildning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om överväganden om en sjätte hållpunkt för skattepolitiken.

Motivering

Sverige är ett rikt land med fattiga medborgare. Den slutsatsen kan man i varje fall dra om man studerar hemsidan www.folkkapitalism.nu. Om man bortser från värdet av egen bostad saknar 80 procent av svenskarna ett eget nettokapital (en egen förmögenhet, om man vill använda det politiskt inkorrekta uttrycket, ett eget sparande om man föredrar det ordet). Räknar man in bostaden, har var tredje svensk inget kapital alls eller skulder som är större än tillgångarna. Hälften av svenskarna har ett kapital (en förmögenhet, ett sparande) som är mindre än 28 000 kronor. En tiondel av svenskarna har ett sparande på en sådan nivå att man kan börja tala om en förmögenhet. Enligt SCB:s senaste förmögenhetsstatistik, redovisad 2008, hade de som ingår i den rikaste tiondelen av befolkningen ett sparande på i genomsnitt under en miljon kronor vardera.

Förmögenhetsbildningen i Sverige är i högre grad än i de flesta andra västländer institutionaliserad och kollektiverad. De flesta svenskar har ett blygsamt eget sparande, men pensionsbolagen förfogar över hundratals miljarder kronor i inbetalade pensionspremier från avtalspensioner. Staten har också hundratals miljarder samlade i AP-fonderna och är därtill en av de största ägarna på Stockholmsbörsen.

Är detta ett problem?

Är detta ett problem – vi har ju offentliga trygghetssystem som ska ta hand om oss? Ja, det är ett problem på flera sätt.

Har man ingen buffert alls i sin ekonomi, kan händelser som att frysen går sönder eller att man drabbas av inbrott innebära allvarliga problem. Ett visst sparkapital ger större trygghet i vardagen och bättre förutsättningar att hantera livets olika överraskningar.

Ett sparkapital ger också större frihet, större möjligheter att ta ut svängarna i tillvaron och större möjligheter att forma sitt liv efter eget huvud. Sparade pengar behöver inte användas till materiella ting. Att köpa tid kan vara nog så värdefullt. Man kanske kan vara tjänstledig några månader för att upptäcka världen eller har råd att sluta sitt jobb, som man inte trivs med, för att istället utbilda sig till sitt drömyrke. ("Dra åt skogen"-pengar säger en del, fast de byter ut "skogen" mot ett varmt ställe som man inte kan nämna i en riksdagsmotion. Den man ska be dra åt skogen är förstås chefen, när man slutar för att utbilda sig till drömyrket.) Det är ett omvitnat problem i Sverige att människor stannar för länge på jobb de inte trivs med. Det leder till vantrivsel och sämre produktivitet. Avsaknaden av sparade pengar är en förklaring till att få vågar sluta ett jobb, utan att ha ett nytt jobb säkrat.

Dessutom bromsar det blygsamma enskilda sparandet i Sverige nyföretagandet och utvecklingen av näringslivet. För att ett företag ska kunna etableras krävs ett rörelsekapital och vissa medel för investeringar. Det är ibland svårt för potentiella företagare att få initial tillgång till riskvilligt kapital. I många länder är det "friends, fools and family" ("vänner, stollar och familjen") som är de viktigaste finansörerna av nya företag. Så är det inte i Sverige, eftersom det är få som har vänner, familjemedlemmar eller stollar som har något sparkapital att satsa.

Vissa åtgärder har vidtagits av alliansregeringen för att förbättra tillgången på riskkapital, som till exempel avskaffandet av förmögenhetsskatten. Lån som Almi och andra offentliga aktörer kan ge har också betydelse, särskilt när de ordinarie finansiella marknaderna inte fungerar väl. Statens roll som långgivare till näringslivet bör dock vara begränsad. Det är i grunden inte statens uppgift att ta risker i det privata näringslivet med skattebetalarnas pengar. Utgångspunkten bör vara att kapital för start av nya företag ska komma från privata finansiärer, som kan vara till exempel den blivande företagaren själv, riskkapitalister eller banker.

Ju mer riskfylld verksamheten är, desto större andel av finansieringen måste utgöras av företagarens och närståendes eget kapital. Även om man kan erbjuda fullgoda säkerheter, tvekar banker ofta att låna ut pengar till projekt som framstår som riskfyllda. Dessutom blir tröskeln för den som överväger att bli företagare avsevärt högre, om man måste gå i personlig borgen för stora lån. Riskkapitalister vill sällan engagera sig i alltför små projekt eller i projekt som är helt nystartade. Ett långsiktigt gott företags- och entreprenörsklimat förutsätter därför att förutsättningarna för enskilt sparande och enskild kapitalbildning förbättras.

Svenska folket använder sina bostäder som sin främsta kapitalplacering och räknar med att tjäna på stigande fastighetspriser. Det vore långsiktigt välgörande om människor i högre grad såg bostaden som bostad och investerade sitt sparkapital i näringslivet, antingen i mindre företag eller i aktier i börsnoterade företag. Då skulle vi slippa osunt uppblåsta fastighetspriser, öka möjligheterna att utveckla företag och den enskilde skulle kunna tillgodogöra sig värdetillväxten utan att behöva flytta från sitt hem. Ett ökat enskilt ägande i näringslivet – i motsats till institutionellt ägande – vore också bra, för att motverka en utveckling där anonyma tjänstemän på pensionsinstitut och investmentbolag får en allt större makt över näringslivet, utan att ha några personliga ägarintressen i företagen.

Hur gör man medborgarna rikare?

Mot bakgrund av det just sagda, bör det vara en strategisk målsättning att öka enskilda människors sparande och regeringen bör utarbeta en långsiktig strategi för att främja enskild kapitalbildning. Förra finansministern Anne Wibble (FP) fick utstå mycket spott och spe, när hon uttalade ambitionen att varje svensk borde ha en årslön på banken. Det är i själva verket en utmärkt målsättning. Vad kan man göra för att öka människors möjligheter att spara?

Man brukar säga att i Sverige kan man inte bli rik på eget arbete, utan bara genom att arva eller vinna på tipset. Ett viktigt steg för att åstadkomma enskild kapitalbildning är att sänka inkomstskatterna. Då får människor utökade ekonomiska marginaler och därmed större möjligheter att spara. Det är ytterligare ett skäl till att jobbskatteavdraget är så viktigt.

Några inslag i skattesystemet är uppenbart skadliga om man vill främja enskild kapitalbildning, dels dubbelbeskattningen av aktieutdelningar, dels fåmansbolagsbeskattningen med beskattning av realisationsvinster när företagaren säljer aktierna i företaget.

Aktieutdelningar beskattas både hos bolaget genom bolagsskatten och hos aktieägaren (som får betala kapitalinkomstskatt på beloppet). Om företaget tjänar 100 kronor före skatt, går först drygt 26 kronor bort i bolagsskatt. Då återstår 74 kronor som kan delas ut, varav aktieägaren får behålla 53 kronor (efter att ha betalat 30 procent i kapitalinkomstskatt). Om man vill ta ut pengar ur ett aktiebolag i form av utdelning, till exempel för att satsa pengarna i ett nytt företag, försvinner alltså hälften i skatt.

Har man byggt upp ett fåmansbolag och vill sälja det för att investera pengarna i ny verksamhet, för att förverkliga sin dröm om att byta yrke eller för att göra något annat som man upplever är viktigt, kan beskattningen av realisationsvinsten, till följd av de särskilda skattereglerna för fåmansbolag, bli mycket kraftig. I många länder är det ingen reavinstskatt alls, när man säljer aktierna i ett företag man ägt och drivit under minst en viss tid, exempelvis fem år. I dessa länder kan man alltså bygga upp ett kapital genom att driva ett företag på ett framgångsrikt sätt. Det är betydligt svårare i Sverige.

I olika länder förekommer skilda former av skattegynnade sparande. Också i vårt land har sådana sparformer funnits. Det är en annan möjlighet om man vill främja enskild kapitalbildning. Samtidigt måste värdet av sådana särskilda skatteregler och det ökade sparande de kan förväntas leda till vägas mot betydelsen av bland annat likvärdig konkurrens mellan alla de sparformer och andra möjligheter att placera kapital som finns på marknaden.

Det finns ett tydligt behov av att se över stora delar av skattesystemet för att identifiera vilka regler som är viktigast att förändra, om man vill öka vanliga människors möjlighet att bygga upp ett sparkapital. (Förmögenhetsskatten borde rätteligen kallas besparingsskatten och det är helt uppenbart att ett återinförande av den skatten skulle innebära ett direkt angrepp på möjligheterna till enskilt sparande, förutom att en sådan skatt skulle driva kapital ur landet och därmed försämra möjligheterna att locka riskvilligt kapital till näringslivet.)

Alla skatteförändringar måste givetvis genomföras i den takt som statsfinanserna medger. Den långsiktiga inriktningen bör dock vara tydlig: mer sparpengar åt folket!

En sjätte hållpunkt för skattepolitiken

I 2008 års ekonomiska vårproposition (prop. 2007/08:100), avsnitt 5.3, föreslog regeringen fem hållpunkter för skattepolitiken, vilka riksdagen ställde sig bakom. Hållpunkterna är att skattepolitiken ska bidra till a) goda förutsättningar för varaktigt hög tillväxt, b) goda villkor för företagande och investeringar, c) generell och rättvist fördelad välfärd, d) effektiva ekonomiska styrmedel samt e) ett legitimt och rättvist skattesystem. Dessa hållpunkter lyftes också fram av skatteutskottet, när utskottet i betänkande 2010/11:SkU22 behandlade en motion liknande denna samt andra motioner om allmän skattepolitik.

De fem hållpunkterna är utmärkta och det är bra att regering och riksdag har tydliggjort skattepolitikens uppgifter. Det finns dock skäl att överväga om inte dessa hållpunkter borde kompletteras med en sjätte hållpunkt som handlar just om att skattepolitiken bör bidra till ökat enskilt sparande och ägande.

I viss utsträckning fångas givetvis ambitionen att öka den enskilda kapitalbildningen upp av hållpunkterna om varaktigt hög tillväxt och goda villkor för företagande och investeringar. En politik för en varaktigt hög tillväxt kan mycket väl ha inslag som också medför ett ökat enskilt sparande och ägande. En politik som främjar företagande och investeringar kan mycket väl på samma gång leda till ett ökat enskilt sparande och ägande. Det är också så att ett ökat enskilt sparande och ägande sannolikt bidrar till en varaktigt hög tillväxt och till att företagande och investeringar främjas.

Å andra sidan kan man inte komma ifrån att ökat enskilt sparande och ägande är gott i sig, mot bakgrund av flera av de argument som anförs ovan, alldeles oavsett vilka effekter sparandet och ägandet har på tillväxt och företagande. Ett eget sparande gör människor tryggare och friare, och det är i sig viktiga mål att sträva mot.

Mot bakgrund av detta menar vi att hållpunkterna för skattepolitiken bör ses över och att det finns goda skäl att överväga en sjätte hållpunkt: skattepolitiken bör bidra till ökad enskild kapitalbildning – mer sparpengar åt folket.

Andreas Norlén (M)

Per Bill (M)